

щоб нарешті захотіти пізнати нас обох. Хіба не ця чударнацька гра життя відродила мене сьогодні, аби нарешті нас поєднати? Сьогодні, коли ти не просто мій син, а справжній чоловік.

*

1

У залі «Плейель»¹ панувала порожнеча. І якщо надворі весняне сонце зігрівало місто після м'якої зими, усередині сяяв один-єдиний промінь, що, розтинаючи пільму, огортав сцену й занурював фортепіано в напівтемряву, де мерехтіли пилинки.

Концерт № 2 Рахманінова — це витвір для знавців. Такий, для якого замало самої лиш віртуозності. Виконуючи його, Тома мусив щоразу ставити під сумнів усе, чого, на власну думку, досягнув. Граючи, він повсякчас прагнув осягнути невидиме, оприявити пережиті раніше емоції, зануритись у спогади, щоб віднайти шлях із дитинства у завтрашній день, коли до цієї концертної зали прийдуть тисячі людей, аби послухати його, і кілька пар досвідчених, але критичних вух, щоб його оцінити.

Щойно змовк останній акорд, промінь тричі блиснув. Машиніст сцени втрачав терпіння.

— Зараз, я вже майже закінчив, іще один раз — і зникаю, — гукнув Тома.

¹ Зала для концертів симфонічної музики в стилі ар-деко, розташована в VII окрузі Парижа. Може вмістити до 1900 глядачів. (Тут і далі прим. перекл.)

— У вас усе чудово виходить, повірте мені, — відповів голос із-за куліс.

Тома міг би посміятися, що його гру оцінює світлотехнік, але він довіряв слуху Марселя. По широті, цей чоловік відвідав значно більше концертів, ніж сам музикант: він освітлював оркестри, що приїжджали з усього світу. Тоді чому ж Тома мав би менше вірити йому, аніж своєму диригентові, який не вважав за потрібне з'явитися на його генеральну репетицію?

— Мені час повертатися додому, мес'є Тома. І я не можу зачинити вас тут, хоча не сумніваюся, що така ідея вам би сподобалася. Ідіть, розважтеся. У вашому віці є значно цікавіші справи, ніж стирчати цілу ніч у цій залі. — Чоловік, який доброзичливістю й розміром живота міг би позмагатися із самим Гаргантюа, вигулькнув на сцені. — У вас усе чудово виходить, кажу вам. Я певен, що Рахманінов скаче з радощів, дивлячись на вас із небес.

— Краще б він мене просто слухав, — зітхнув Тома, накриваючи клавіші фортепіано кришкою. — І до речі, чому ви взагалі вирішили, що монстр, який написав такі складні партитури, заслуговує раю?

— Саме з названої вами причини, — відповів світлотехнік, тягнувши Тома до службового виходу. — Може, він вас і слухає. Але я щодня бачу зі своєї кабінки, як ви граєте, і повірте, музика лине просто з ваших очей, навіть коли ви їх заплющуєте. Якщо зіграєте так само завтра, це буде тріумф.

— Ви надто люб'язні, Марселю.

— Та годі. Щоб ви скисли зі своєю люб'язністю! Пензлюйте вже звідси! — вигукнув машиніст сцени, підштовхуючи Тома до дверей. — На мене вдома чекає дружина, і якщо я ще затримаюся, навряд чи вона зустріне мене з розкритими обіймами. Ідіть уже до своєї подружки. Займайтеся чим захочете, але годі себе накручувати. Страх — поганий помічник. До завтра! Я прийду на годину раніше, якщо раптом ви захочете ще раз провести репетицію...

Самотність піаніста проявляється ще біля службового виходу. Часом Тома заздрих флейтистам, скрипалям і контрабасистам, які залишали концертну залу в супроводі свого інструмента. Молодик сховав руки в кишені піджака й вийшов на вулицю Дарю, міркуючи, як би згаяти час.

Він міг би зателефонувати давньому другові, запропонувати йому повечеряти в ресторані, але Серж щойно розійшовся з коханою, і сама тільки думка про розмову з ним виснажувала Тома. Ідеальним би було товариство Філіппа, але той знімав рекламне відео десь між Польщею та Угорщиною. Неподалік розташувалася галерея Франсуа. Тома міг би дійти туди пішки, але пригадав, що минулого тижня вирішив провести репетицію замість того, щоб прийти на відкриття виставки друга, а Франсуа — істота злопам'ятна. Софі не відповіла на його останні повідомлення. Мабуть, знову вирішила покласти край їхнім епізодичним й епістолярним стосункам — і більше не пускає до свого ліжка, коли йому так бракує тепла. Або ж вона

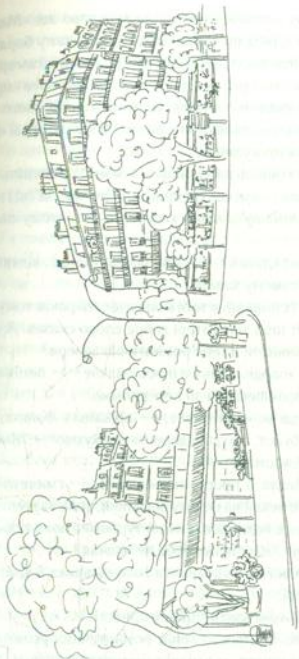
зустріла когось іншого. Однак це також ненадовго. Одного вечора сама зателефонує.

Промінаючи ресторан «Ля Лоррен», Тома зупинив погляд на парі за столиком. Милуватися площею Терн із таким зачудуванням можуть тільки туристи або ж коханці, у яких щойно почався цукерково-букетний період. Тома перейшов через дорогу і рушив до квіткового ринку, що облямовував круглу площу. Він узяв надзвичайно ароматні фрезії та жасмин, бо мати найбільше любила білі квіти.

Тримаючи в руках величезний букет, піаніст заскочив у 43-й автобус і вмовстився біля вікна. Тротуарами бігли перехожі. Коли світлофор загорівся червоним, автобус зупинився, і біля нього з'явилась елегантна дівчина на велосипеді. Вона притиснула долоню до шибки, щоб не ставити ноги на землю, й усміхнулася Тома. Автобус поїхав далі, а Тома озирнувся й побачив, як незнайомка зникає в транспортному потоці вулиці Монсо.

Раптом у пам'яті зринув спогад. Тоді Тома щойно виповнилося двадцять років, він супроводжував батька на відкриття виставки данського художника. Виходячи з музею Жакмар-Андре¹, він задивився на жінку, яка крокувала їм назустріч бульваром Осман. Вона проминула їх, а тоді рушила далі. Те, що жінка й Тома презирнулися, не лишилося поза увагою батька, який одразу ж узявся пояснювати, що вулиця — невечірпне

¹ Французький художній музей, зведений у Парижі на правому березі Сени за часів Другої імперії. За значенням колекція музею поступається тільки Лувру.

джерело зустрічей; місце, де можливо все. Мовляв, скільки дурнів прагнуть спокусити дівчат у барах, намагаючись вести нерозбірливі розмови в гаморі клубів чи модних ресторанів. У душі Реймон був справжнім донжуаном і повною протилежністю свого сина, сором'язливість якого не раз висміювали друзі під час спільних прогулянок.

Тома вийшов на зупинці «Осман-Міроменіль» і попрямував до вулиці Треяр. Він зайшов у під'їзд і натиснув на кнопку дзвінка квартири на п'ятому поверсі.

— Ти без ключів? — здивувалася Жанна, відчиняючи йому в самому халаті.

— Я їх повернув тобі понад десять років тому.

— От щоб хоч матері добре слово сказав. А ці квіти для мене чи в тебе романтична вечера?

— У холодильнику є щось смачне? — поцікавився Тома, прослизавши до передпокою.

— Тоді вони для мене, — відказала Жанна, забираючи букет, і додала дорогою на кухню: — Який потужний аромат!

— Могла б просто подякувати, — гмикнув Тома.

— Не чекай на подяку від жінки, коли даруєш їй квіти. Краще подивися, з якою турботою вона ставитиме їх у вазу. Хіба батько тебе не навчив?

Тома відчинив дверцята холодильника й озирнувся до матері:

— Можна взяти тарілку шинки?

— Ох, ти просто геній романтичних розмов, любий. На щастя, сьогодні вечеряєш на самоті. Я маю

на увазі зовсім сам, тому що в мене плани, і я не збираюся їх змінювати. Але я рада тебе бачити, лишайся, скільки забажаєш. Можеш навіть тут заночувати, якщо хочеш.

Тома поставив тарілку на стіл і обійняв матір.

— Щось не так? — ніжно запитав він.

— Ти зараз мене задушиш, а ще мені лоскотно, — весело відповіла жінка, звільняючись із його обіймів. — А що непокоїть тебе?

Жанна стала навшпиньки і зняла вазу з полиці.

— Ти хвилюєшся через концерт? Ми вчинимо як завжди. Щоб не додавати тобі страху, я вдам, ніби не прийду. І, як добра мати невдячного сина, який не забронював мені місця в першому ряду, розчинюся в глибині зали.

Утомленим, але водночас змовницьким жестом Тома витягнув з кишені два квитки.

— Один для тебе, а інший — для Колетт. Але попроси її не аплодувати після кожної частини, це збиває з пантелику.

— Зроблю все, що мені до снаги, — пообіцяла Жанна.

Мати забрала квитки й заховала їх під халат.

— Ти так і не сказав, чим я завдячую такому розмаїттю квітів. Букет неймовірний! — мовила вона, нарешті його прилаштувавши. — Але аромат надто сильний, тому я не ставитиму його в спальні. Не ображайся.

— Сьогодні минає п'ять років, відколи тато залишив нас. Я не знав, чи ти про це згадаєш, але подумав, що краще прийти до тебе...

— Синку, це тебе він залишив п'ять років тому. Від мене він пішов значно раніше, тому всі ці роковини дуже мало важать для мене.

— Тобі вже варто переодягнутися, — запропонував Тома. — Не знаю, які там у тебе «плани», але час спливає.

— Якщо тобі нудно розмовляти зі мною, іди вечеряй на кухню, — мовила Жанна і вийшла.

Тома дивився, як мати зникає в коридорі квартири в стилі Осман¹, де він виріс. Чоловік накинувся на тарілку з шинкою і скористався миттю самотності, щоб перевірити повідомлення. Філіпп розповідав, що нового на зйомках, скаржився на сніг і на проблеми з командою, яка не знала жодного слова ні французькою, ні англійською. Проте Варшава чарівна, а полячки — ще кращі. Тома й не думав сперечатися: минулого року його запросив виступити польський оркестр філармонії. У піаніста лишилися найкращі спогади про той концерт (а ось про готель — трохи гірші). Він любив їздити в турне, адже це була нагода побувати в усьому світі й познайомитися з музикантами з різних країн. Однак кар'єра соліста мала свої наслідки для особистого життя. Якось у нього був пристрасний

¹ Ідеться про відомий паризький архітектурний стиль XIX століття, названий на честь барона Жана-Ежена Османа (Haussmann), префекта Парижа, що займався модернізацією французької столиці у 1852—1870-х рр. Саме «османські» будинки відповідають за сучасний образ Парижа з листівок.

роман зі скрипалькою із Сицилії Анною, з якою він познайомився два роки тому під час італійського турне. За півроку їм вдалося насолодитися грудневими вихідними в Берліні завдяки Шостаковичу, вечором березневого четверга в Мілані, де їх поєднав Бах, травневою п'ятницею у Стокгольмі в ритмі фуги Брамса, чий фортепіанний концерт № 1 ре-мінор, огорнувши коханців уночі, навіки став «їхньою» музикою. Кохання під концерт Брамса, коли ви піаніст і скрипалька, — джерело несподіваних див. Червень їх розлучив, липень віддалив іще більше, у вересні Гріг зробив усе можливе, щоб наново розпалити їхнє полум'я, дарма що то було у Відні... Їхнє кохання згасло в Мадриді на початку зими. Відтоді Тома ніколи не вдавалося виконати перший концерт Брамса, не вислухавши зауваження диригента щодо надмірно особистісної інтерпретації адажіо.

— Ти залишаєшся? — запитала мати вже біля дверей.

Тома підвівся й поставив тарілку в раковину.

— Постав, я сама. Мені подобається мити посуд, коли ти йдеш. Так виникає відчуття, ніби ти досі тут мешкаєш.

— Я повертаюся додому, — відповів він. — Мені потрібно поспати, щоб бути у формі завтра.

— Я щось наплутала чи ти посадив нас у восьмому ряду?

— Це найкращі місця.

— Такі, на яких ти точно мене не побачиш, так?

— Ти чудово знаєш чому.